

**XALQ TA'LIMI TIZIMIDA TA'LIM SIFATINI BAHOLASH
BO'YICHA XALQARO TADQIQOTLARNI (PISA, TIMSS, PIRLS,
TALIS) JORIY ETISHNING
ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI**

Xudayberdiyeva Nilufar Bozorovna

Termiz davlat pedagogika instituti Tabiiy va aniq fanlar fakulteti

Kimyo-biologiya kafedrası o'qituvchisi

Yaxshiboyeva Maftuna Xolmurot qizi

Termiz davlat pedagogika instituti Tabiiy va aniq fanlar fakulteti

Kimyo-biologiya kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Bugungi globallashuv davrida ta'lim sifatini ko'tarilishi har qanday davlat taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Ta'lim sifatini yaxshilanib borishini domiy nazorat qilib borish bu tizimdagi muammo va kamchiliklarni aniqlashtirish va zaruriy choralarni qo'llash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, standart, xalqaro baholash tadqiqotlari, professional faoliyatini, muammo, zamonaviy, qonuniy, me'yoriy asoslar

Аннотация: В сегодняшнюю эпоху глобализации повышение качества образования является одним из ключевых показателей прогресса любого государства. Постоянный контроль за улучшением качества образования позволит прояснить проблемы и недостатки этой системы и применить необходимые меры.

Ключевые слова: Глобализация, стандарт, международная оценка исследований, профессиональная деятельность, проблемы, современные, правовые, нормативные основы.

**REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE
IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL STUDIES (PISA, TIMSS,
PIRLS, TALIS) IN ASSESSING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE
PUBLIC EDUCATION SYSTEM**

Khudayberdiyeva Nilufar Bozorovna - Lecturer, Department of Chemistry and
Biology, Faculty of Natural and Exact Sciences,
Termez State Pedagogical Institute

Yakhshiboyeva Maftuna Kholmurot qizi - Lecturer, Department of Chemistry
and Biology, Faculty of Natural and Exact Sciences,
Termez State Pedagogical Institute

***Annotation:** In today's era of globalization, the rise in the quality of education is one of the main indicators of the development of any state. Domicile control over the improvement of the quality of Education makes it possible to clarify the treatment and shortcomings of this system and apply the necessary measures.*

***Key words:** Globalization, Standard, International Assessment studies, professional activities, treatment, modern, legal, regulatory framework.*

Ta'lim sifati har qanday davlat taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimining rivojlanishi nafaqat ichki baholash mezonlariga, balki xalqaro standartlarga ham mos bo'lishi zarur. Shu nuqtai nazardan, xalqaro baholash dasturlari – PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) va TALIS (Teaching and Learning International Survey) – o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini chuqur tahlil qilishga, o'qituvchilarning professional faoliyatini baholashga xizmat qilmoqda.. Xalqaro baholash dasturlari – PISA, TIMSS, PIRLS va TALIS – bu talim sifati va tizim samaradorligini o'lchashda eng muhim vositalardan hisoblanadi. Mazkur tadqiqotlar o'quvchilarning bilim darajasini, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini va ta'lim muhitining sifatini baholashga qaratilgan bo'lib, ularning natijalari ta'lim tizimini takomillashtirish uchun muhim ma'lumotlar manbai hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida mazkur tadqiqotlarni joriy etish, ularning huquqiy va me'yoriy asoslarini

yaratish orqali xalq ta'limini yanada isloh qilish yo'lida muhim qadamlardan biridir.

O'zbekiston Respublikasi ham ushbu xalqaro baholash tizimlarida ishtirok etishni davlat siyosati darajasiga ko'tardi. Mamlakatimizda ushbu tadqiqotlarni joriy etish bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi, institutsional baza yaratildi va xalqaro tajribani o'zlashtirish bo'yicha izchil ishlar olib borilmoqda.

PISA – 15 yoshli o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy fanlar bo'yicha funksional savodxonligini baholaydi. PISAning asosiy maqsadi – o'quvchilarning o'rganilgan bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini aniqlashdir. Har uch yilda bir marta OECD (Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) tomonidan o'tkaziladi.

TIMSS – 4- va 8-sinflar o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlardan bilim darajasini o'lchashga yo'naltirilgan. Bu tadqiqot orqali fanga qiziqish, darsliklar sifati, o'qituvchilarning malakasi va ta'lim muhiti haqida batafsil ma'lumot to'planadi.

PIRLS – boshlang'ich sinf (odatda 4-sinf) o'quvchilarining matnni o'qish va tushunish darajasini baholaydi. Bu tadqiqot orqali bolalarning nutqiy savodxonligi va matn bilan ishlash qobiliyati aniqlanadi.

TALIS – maktab o'qituvchilari va rahbarlari orasida o'tkaziladigan so'rovnoma bo'lib, u ta'lim muhitini, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini, mehnat sharoitlarini o'rganishga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasi xalqaro baholash tadqiqotlariga ilk bor 2018–2019 yillarda faol tayyorgarlik ko'rishni boshladi. 2019-yilda O'zbekiston TIMSS va PIRLS tadqiqotlarida ishtirok etdi. 2022-yilda PISA sinov baholashida qatnashdi va 2025-yilda PISAning to'liq baholash bosqichiga qo'shilishni rejalashtirmoqda.

Bu jarayonni muvofiqlashtirish uchun 2021-yilda Ta'lim sifatini baholash milliy markazi (TSBMM) tashkil etildi. Mazkur markaz xalqaro baholash

dasturlarini rejalashtirish, tadqiqotlarni o‘tkazish, natijalarni tahlil qilish va ulardan amaliy foydalanishni ta’minlash bilan shug‘ullanadi.

Ushbu xalqaro tadqiqotlar doirasida o‘quv dasturlarining zamonaviylashtirilishi, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rag‘batlantirish, kompetensiyalarga asoslangan yondashuvni joriy etish bo‘yicha strategiyalar ishlab chiqilmoqda.

Xalqaro baholash tadqiqotlarini joriy etish va ularga tayyorgarlik ko‘rish jarayonida quyidagi asosiy huquqiy-me‘yoriy hujjatlar qabul qilindi:

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentabrdagi PQ-3931-son qarori – Xalq ta’limi tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari haqida. Ushbu qaror xalqaro baholash tizimlarini joriy etish zaruratini belgilab berdi.

- “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun (2020-yil, yangi tahrirda) – bu qonunda ta’lim sifatini baholash, xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish, baholashning ochiqligi va oshkoraligi kabi asosiy prinsiplar mustahkamlangan.

- Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 24-martdagi 154-son qarori – Ta’lim sifatini baholash milliy markazi faoliyatini tashkil etish haqida. Ushbu qarorda markazning vakolatlari, funksiyalari va tashkiliy tuzilmasi aniq belgilab qo‘yilgan.

- 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida xalqaro baholash tadqiqotlarida ishtirok etish va ularning natijalariga tayangan holda ta’lim mazmunini takomillashtirish davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan.

Xulosa qilib aytganda, xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni joriy etishning me‘yoriy-huquqiy asoslari O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, qonunlari, Prezident farmonlari va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, xalqaro shartnomalar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar bilan mustahkamlab qo‘yilgan. Biroq, bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun qonunchilik bazasini takomillashtirish, moliya ta’minotini kuchaytirish, kadrlar salohiyatini oshirish va jamiyatning xabardorligini oshirish zarur. Ta’lim sohasidagi islohotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish, xalqaro

tajribani o'rganish va ilg'or metodikalarni joriy etish orqali O'zbekiston ta'lim tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning barqaror rivojlanishi, iqtisodiy o'sishi va madaniy yuksalishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: "O'zbekiston", 2017. – 488 b
2. Ishmuhamedov R.J., M.Mirsolieva. O'quv jarayonida innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: «Fan va texnologiya», 2017, 60 b.
3. Xudoyberdiyeva Nilufar Bozor qizi (2024) Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi 351-353
4. Khudoyberdiyeva Nilufar, Doniyorova Zaifuna, & Davronova Nodira. (2024). Some Features of Teaching Natural Knowledge Based on Competence Approach in General Education Schools. Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education, 3(1), 7–11